

ГАРЧИГ

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	8
2.1. Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга	8
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ.....	11
3.1. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	11
4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	14
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	15
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	20
7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	22
9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	23
10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	24
11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	26
13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	27
14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	28

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Ашиглалтын технологийн үндсэн үзүүлэлтүүд.....	5
Хүснэгт 2. Төслийн байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	11
Хүснэгт 3. 2023 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал..	14
Хүснэгт 4. Төслийн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ.....	15
Хүснэгт 5. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	23
Хүснэгт 6. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	24
Хүснэгт 7. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	25
Хүснэгт 8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	26
Хүснэгт 9. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	27
Хүснэгт 10. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	28

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил	4
Зураг 2. Төслийн талбайн районы газрын гадаргын хэвгий буюу налуу (градус).....	8
Зураг 3. Байгалийн бүс бүслүүрийн зураг.....	9

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн нэр: “Элстэйн” хайлуур жоншны ордын төсөл

Төслийн зорилго, ач холбогдол:

Хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл багатай, эдийн засгийн хувьд үр ашигтайгаар ашиглах, улмаар улс, орон нутгийн эдийн засгийн өсөлтөд бодитой хувь нэмэр оруулах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дүрэм журмыг нэвтрүүлэх, орон нутгийн ард иргэдийг ажлын байраар хангах, уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийг бүрэн хийх, орон нутагт хүлээлгэн өгөх зэрэгт энэхүү төслийн зорилго оршино.

Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага:

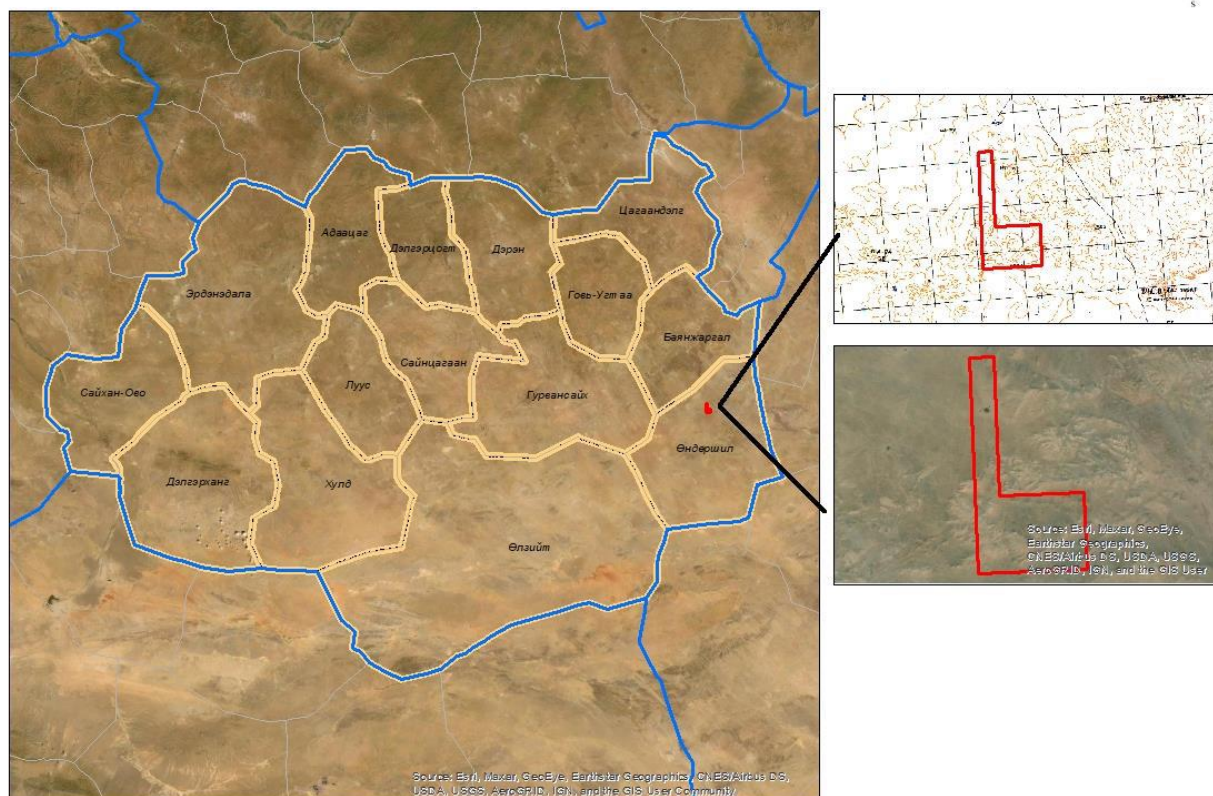
“Скайтимбер” ХХК нь 2013 онд үүсгэн байгуулагдсан бөгөөд уул уурхайн үйлдвэрлэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах 9011396116 тоот бүртгэлийн дугаар бүхий Монгол улсын аж ахуй нэгжийн гэрчилгээтэй.

Компаний нэр	“Скай тимбер” ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар	9011396116
Регистрийн дугаар	5686695
Хаяг	Монгол улс, Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг, 8-р хороо, 4-р хороолол, 8-152 тоот
Утас	(+976) 94014848
<i>Ашигт малтмал хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл:</i>	
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-022096
Олгосон огноо:	2022.01.13

Ашигт малтмал, газрын тосны газраас 2020 оны 08 дугаар сарын 21-ний өдөр зарласан ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгох сонгон шалгаруулалтаар Цагаан-Өндөр нэртэй XV-0000021651 тоот хайгуулын зөвшөөрлийг АМГТГ-ын Кадастрын хэлтсийн даргын 2020.10.23-ны өдрийн 408 тоот шийдвэрээр “Ган Ресурс” ХХК-д олгосон. “Ган Ресурс” ХХК-аас АМГТГ-ын Кадастрын хэлтсийн даргын 2021.06.03-ны өдрийн 161 тоот шийдвэрээр “Скайтимбер” ХХК-д шилжүүлсэн.

Төслийн байршил:

Дундговь аймаг, Өндөршил сум, 1-р багийн нутаг болох Цагаан өндөр нэртэй газарт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордын 382.26га талбай бүхий MV-022096 тоот ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбай нь Улаанбаатар хотоос зүүн урагш зүгт 420км байрладаг. Дундговь аймгийн төвөөс 186км, Чойроос 125км, Өндөршил сумаас баруун хойш 30км зайд байрлана.

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил

Нөөцийн тооцоо:

Ордын геологийн нөөц: Ордын хэмжээнд нийт В+С зэргээр 34.47%-ийн CaF_2 -ийн агуулга бүхий 51.57 мян.тн хүдэрт 18.8 мян.тн флюоритын нөөцтэй гэж тогтоожээ. Үүнээс хүдрийн биет-1-ийн нийт В+С зэргийн нөөц 23.84 мян.тн хүдэр, хүдрийн биет-2-ийн нийт В+С зэргийн нөөц 17.5 мян.тн, хүдрийн биет-3-ийн нийт В+С зэргийн нөөц 10.1 мян.тн тус тус байна.

Ордын үйлдвэрлэлийн нөөц: Ордыг ил болон далд аргаар ашиглах бөгөөд ил уурхайн оновчлолоор тогтоогдсон хүрээнд нийт (В+С) зэргээр 13.5 мян.тн геологийн нөөц хамрагдах бөгөөд ашиглалтын үеийн хаягдлыг 2.72%, бохирдлыг 4.08%-аар тооцсоноор үйлдвэрлэлийн нөөц 13.7 мян.тн болж байна. Ил уурхайн хүрээний гадна үлдэж буй 38.0 мян.тн нөөцийг далд аргаар ашиглах бөгөөд уг нөөцөд далд уурхайн ашиглалтын үеийн хаягдлыг 1.8%-аар бохирдлыг 19.1%-аар тус тус тооцоход үйлдвэрлэлийн нийт нөөц 44.4 мян.тн болж байна. Нийт үйлдвэрлэлийн нөөц нь 58.1 мян.тн болно.

Ордын ашиглалтанд бэлтгэгдсэн байдал, нээх ба ашиглах дараалал

Элстэйн хайлуур жоншны орд нь 3 хүдрийн биетээс тогтох ба хүдрийн биетүүд нь харьцангуй жижиг, хүдрийн агуулга бага зэргийг харгалзан үзээд III бүлгийн ордод хамруулсан байна. Хүдрийн биетүүд нь баруун урдаас зүүн хойшоо 60° -аар сунаж баруун хойш 55° -аар унасан, хоорондоо 1.5-3.5 м зайтай зэрэгцээ судал байдлаар оршдог бөгөөд I хүдрийн биет нь суналын дагуу 50.0 м, газрын гадаргуугаас гүн рүү 70.0 метр хүртэл, II хүдрийн биет нь суналын дагуу 45.0 м, газрын гадаргуугаас гүн рүү 62.0 метр хүртэл, III хүдрийн биет нь суналын дагуу 30.0 м, газрын гадаргуугаас гүн рүү 56.0 метр хүртэл тус тус үргэлжилдэг байна.

Уурхайн ашиглалтын технологи

Ордыг ашиглах технологи нь уурхайн хүдэр олборлолтын болон туслах ажлуудыг иж бүрнээр нь аюулгүй, эдийн засгийн үр ашигтай, ашигт малтмалын нөөцийг зохистой ашиглахын зэрэгцээ төлөвлөгөөт бүтээлийг хангах ёстой.

Иймд төсөл хэрэгжүүлэгч нь ордын 1194-1164 метрийн түвшинд ил аргаар олборлолт хийж байгаад цаашид 1114 метрийн түвшин хүртэл далд аргаар олборлолт явуулахаар төлөвлөж ТЭЗҮ-г боловсруулсан бөгөөд нийт хүдэр олборлолтын 26.3%-ыг ил аргаар, 73.7 хувийг далд аргаар явуулна.

Уурхайлалтын хүчин чадал, бүтээгдэхүүн гаргалтын календарчилсан төлөвлөлт

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь уурхайлалтын үйл ажиллагааг 2 жилийн хугацаанд, жилийн 4 улиралд тасралтгүй явуулахаар төлөвлөсөн бөгөөд уурхайлалтын эхний 3-н сард ил уурхайлалтын үйл ажиллагаа явуулж, цаашид далд уурхайлалтын үйл ажиллагаа явуулахаар төлөвлөсөн байна. Уурхайн хүчин чадлыг баяжуулах үйлдвэрийн хүчин чадал зэрэгт тулгуурлан жилд 30мян.тн хүдэр олборлохоор тооцсон бөгөөд эхний жилд ил уурхайгаас 13.75мян.тн, далд уурхайгаас 14.3мян.тн хүдэр, 2-дахь жилд зөвхөн далд уурхайгаас 30.16мян.тн хүдэр олборлохоор төлөвлөсөн.

Ил уурхайн ашиглалтын технологи

Ордын геологи болон уул техникийн нөхцөл талаас хөрсний гадаад овоолготой, тээвэртэй ашиглалтын технологийг сонгон авсан. Уулын ажлын ерөнхий чиглэл дээрээс доош чиглэсэн байна.

Хүснэгт 1. Ашиглалтын технологийн үндсэн үзүүлэлтүүд

№	Ашиглалтын технологийн элементүүд	Хэмжих нэгж	Параметрууд
1	Ажлын доголын өндөр	М	5
2	Ажлын бус доголын өндөр	М	10
3	Уурхайн ерөнхий хажуугийн өнцөг	Градус	37
4	Ажлын бус доголын хажуугийн өнцөг	Градус	55
5	Ажлын доголын хажуугийн өнцөг	Градус	70
6	Аюулгүйн бермийн өргөн	М	4
7	Ажлын талбайн хамгийн бага өргөн	м	30

Ил уурхайн процесс нь уурхайн хөрс хуулалт, хүдэр олборлолт, овоолго байгуулах болон туслах ажлуудыг иж бүрнээр нь аюул осолгүй, эдийн засгийн үр ашигтай явуулах, зорилтод бүтээмжийг хангах ёстой. Уурхайд дараах процессууд явагдана:

- Шимт хөрс хуулалт /15.06мян.м³/
- Өрөмдлөг /8.2мянган тууш метр/
- Тэсэлгээ /Эмульсийн тэсрэх бодис ашиглаж, хөрсөнд 7 хоногт , хүдэрт 14 хоногт 1 удаа тэсэлнэ./
- Ухаж ачих /Хуулах хөрсний хэмжээ-133.5мян.м³. Уурхайлалтын үр дүнд 0.9 га талбайтай 30м-ийн гүнтэй уурхайн ухаш үүснэ./
- Тээвэрлэх /Хүдэр тээвэрлэлт 1000м, хөрс тээвэрлэлт 800м/
- Овоолох /Сийрэгжилтийн коэффициент-1.3. Овоолгод хураагдах хөрс 173.6мян.м³. Овоолго нь 1.9 га талбайтай, 15м өндөр байна./

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

- Хүдэр ачилт / Уурхайгаас олборлосон хүдрийг уурхайн ам нөхцөлөөр борлуулах бөгөөд гадаад тээврийн автосамосвалд ачилт хийх/

Далд уурхайн технологи

Ордын уул-геологи, уул-техникийн нөхцөл ашиглалтын системүүдийн үзүүлэлтүүдээс үндэслэн Элстэйн ордод Давхраар нураах ашиглалтын системээр далд уурхайлалтыг явуулахаар төлөвлөсөн байна.

Өрмийн штрекээс хүдрийн биетэд шпур өрөмдөж, тэслэн хүдрийг нурааж, нураасан хүдрийг ачих-тээх машинаар ачиж, улмаар налуу гол амаар тээвэрлэн газрын гадаргад гарган буулгах процессуудын бүрдэлтэй технологи хэрэгжинэ. Ашиглалтын технологийн агуулгын дагуу дараах ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

- Хүдрийг өрөмдөж тэслэх / Тэсэлгээний ажилд эмульсийн тэсрэх бодис, искра-ш маркийн дамжуулах утас, цахилгаан бялт тэслүүр зэргийг ашиглана/
- Уурхайн талбайн нөөцийг бэлтгэх /Элстэйн ордын далд уурхайн талбайн нөөцийг ашиглалтад бэлтгэх аргаар энгийн арга болох хэвгий, налуу уналтай ордод ордын дундуур болон хажуугийн чулуулагт хэд хэдэн давхрын штрек нэвтрэхээр сонгосон./
- Далд уурхайн малталтууд бэхэлгээ /Налуу гол ам, тээврийн штрек зэрэг үндсэн малталтуудад трокретон бетон бэхэлгээ, встающий малталтад модон бэхэлгээ хийнэ./
- Хүдрийг ачиж-тээвэрлэн налуу гол аманд хүргэх /XYWJ-1 маркийн ачигч машин сонгосон байна./
- Хүдэр ялгах, ачих, тээвэрлэх зэрэг гадарга дээрх ажиллагаа хийгдэнэ.

Баяжуулалтын технологи

Элстэйн хайлуур жоншны ордын дээжид технологийн туршилтын ажлыг “Трү Ти Ар Си” ХХК-ийн лабораторид хийлгэсэн. Ордын хүдрийг баяжуулах технологийн туршилтын тайлангаар Элстэйн ордын хайлуур жоншны хүдэрт дараах дүгнэлтийг өгсөн байна. Үүнд:

1. Анхдагч дээжинд хийсэн химийн шинжилгээний үр дүнгээр CaF₂- 36.41%, CaCO₃-1.86%, SiO₂-55.51%, ΣS<0.1%, P<0.01% тус тус агуулгатай, 47.9кг жинтэй дээжинд хийж гүйцэтгэсэн байна.
2. Дундаж эзлэхүүн жин – 2.70 гр/см³
3. Тухайн хүдэр дэх үйлдвэрлэлийн ач холбогдолтой эрдэс нь флюорит.
4. Хүдрийн дээжийг -75 мкм (83%) нунтаглаж, флотацийн аргаар баяжуулж 37.73%-ийн гарцтай, кальци фтор 97.03%-ийн агуулгатай, 97.08%-ийн жонш авалттай флюоритийн ФФС-97Б чанарын баяжмал гарган авах боломжтой болохыг тогтоосон.

Элстэйн ордын ашиглалтын жил, ордын нийт нөөц болон үйлдвэрлэлийн нөөцөөс шалтгаалж төсөл хэрэгжүүлэгч нь олборлосон хүдрийг уурхайгаас 110 км зайд байрлах “Шашир Оргил” ХХК-ийн баяжуулах үйлдвэр рүү тээвэрлэн тус үйлдвэрт Элстэйн ордын хүдрийг баяжуулахаар төлөвлөж байна. Орд ашиглалтын хугацаанд уурхайгаас олборлох хүдэр олборлолтын төлөвлөлтөөс харахад төслийн нийт хугацаанд 31.58% дундаж

агуулгатай, 58.19 мян.тн хүдэр олборлон баяжуулах үйлдвэрт нийлүүлэхээр тооцоолол гарсан.

Уурхайн ажиллах горим

Уурхай нь 2 жилийн хугацаанд жилийн турш тасралтгүй ажиллах бөгөөд нэг ростерт 56 ажилтан хоногийн 2 ээлжээр ажиллана.

Уурхайн дэд бүтцийн хангамжийн асуудал

Гадаад цахилгаан хангамж: Уурхай нь төвлөрсөн цахилгаан сүлжээнд холбогдоогүй ба хэрэглээний цахилгааныг 100 кВт-ийн 2 ширхэг дизель генераторуудаар хангана.

Дулаан хангамж: Тус уурхай нь жилийн турш тасралтгүй горимоор ажиллахад өвлийн улиралд далд уурхайд өгөх агаарыг +2°C хүртэл халаахаар төсөлд тусгасан тул далд уурхайд орж ирэх газрын дээр байсан агаарын уур амьсгалын параметрууд (температур ба харьцангуй чийглэг) өөрчлөгдөнө. Зуны улиралд агаарын температурыг нэмэгдүүлэх шаардлагагүй. Уурхайд байрлуулах калорифер нь 11-р сарын 5-аас 4-р сарын 1 хүртэл нийт 106 хоног буюу 2226 цаг ажиллана.

Уурхайд цахилгаан эрчим хүчээр ажилладаг дугуй хэлбэрийн хөндлөн огтлолтой агаар дамжуулагч бүхий НК төрлийн калорифер тусгаж байна. НК төрлийн калорифер нь цахилгаан зарцуулалт багатай, автомат тохируулагчтай, зэвэрдэггүй гангаар хийгдсэн, харьцангуй хямд үнэтэй зэрэг давуу талуудтай.

Далд уурхайн агааржуулалт: Хүдэр олборлолтын үед уурхайд нэг ээлжинд дунджаар 10 хүн ажиллахаар тооцлоо. Мөн хэвтээ болон босоо малталтыг хөндлөн огтлолын талбай, гүнээс нь хамааруулан цэвэр агаарыг вентиляторын тусламжтайгаар уурхайд шахах оруулах аргыг ашиглана. Агааржуулахдаа босоо малталтыг 12 м-ээс дээш гүн нэвтрэх үед ажиллагсдын аюулгүй ажиллагааг хангах үүднээс 11кВ-ын хүчин чадалтай вентилятор, агааржуулалтын хоолойн тусламжтайгаар агааржуулна. Агааржуулалтын хоолойн төгсгөл нь хэвтээ болон босоо малталтын мухар мөргөцгөөс 6-8 м-ээс багагүй зайд байрлана. Өрөмдлөг тэсэлгээний ажил хийсний дараа малталтыг бүрэн агааржуулж /30 минутаас доошгүй/ бохир агаарыг зайлуулсны дараа ажлаа эхэлж байх шаардлагатай. Уурхайг байнга агааржуулж байх ба уурхайн агаарын найрлагыг тусгай зориулалтын багажаар хэмжиж мэдээллийн сан хөтөлж байх шаардлагатай.

Агааржуулалтын схем, агааржуулалтын аргын сонголт Ордыг нээх схем, ашиглалтын систем, ордын уул-геологийн тогтцын онцлогоос хамааруулж жигүүрийн агааржуулалттай аргаар агааржуулах схемийг сонгон авлаа. Далд аргын хувьд цэвэр агаарын урсгал нь налуу гол ам → тээврийн штрек → тээврийн орт → өрмийн штрек → олборлолтын мөргөцөг → өрмийн штрек → тээврийн орт → тээврийн штрек → квершлаг → вассастающий дамжин бохирдсон агаар гадагшилна.

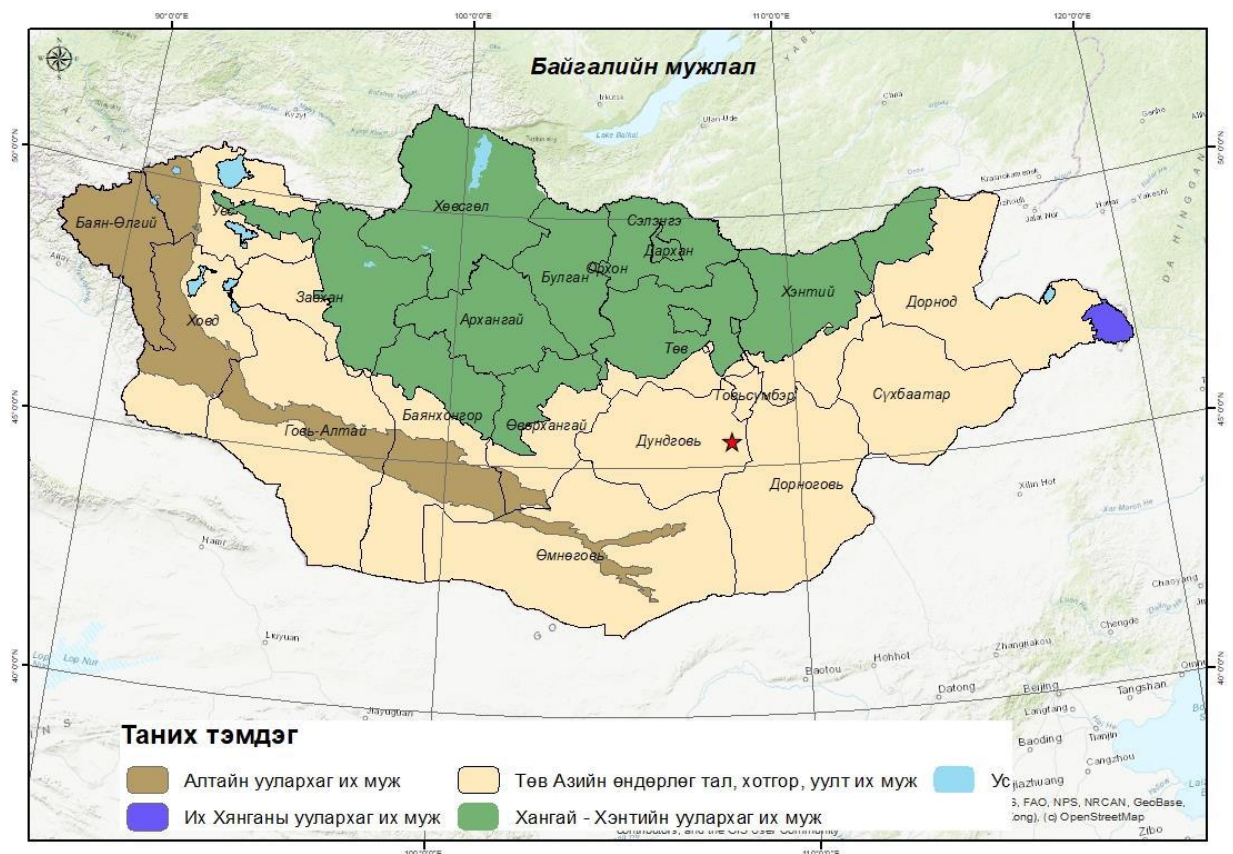
Усан хангамж: Усны хэрэгцээг унд ахуйн хэрэгцээний ус, далд уурхайн технологийн хэрэгцээний ус, тоосжилт дарах, ногоон байгууламжийн усалгаанд шаардлагатай усны хэрэгцээ гэж ангилсан бөгөөд хэрэгцээг худгаас хангана.

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГГИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга

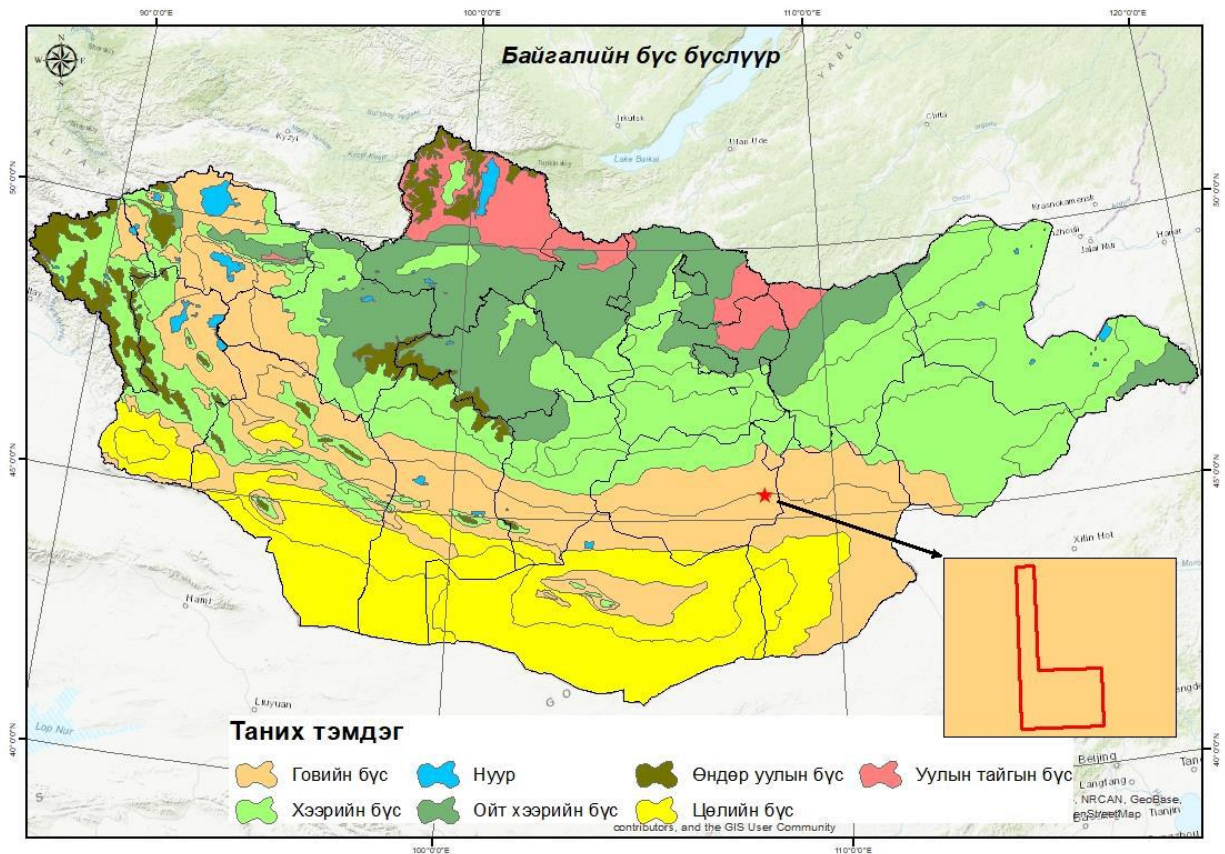
Төсөл хэрэгжиж буй талбай нь Физик газарзүйн мужлалаар говийн их мужийн хойд хэсэгт шилжилтийн заагаар орших ба газарзүйн хэлбэр гадаргуугийн хэв шинжээрээ ухаа гүвээт талархаг, дов толгодлог гэсэн 2 төрлийн рельеф зонхилно. Ухаа гүвээт талархаг рельеф нь цэрдийн хурдас тархсан хэдэн арван км үргэлжлэх урт хөндийнүүд тохиолдоно.

Гуу жалгаар харьцангуй муу хэрчигдсэн, маш налуу хажуутай мөлгөр оройтой байдаг. Далайн түвшинээс 1080-1300 м өндөрт өргөгдсөн бөгөөд ургамалжилтын хувьд Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарна. Сумын нутаг дэвсгэр нь тэгш тал, нам хотгор, хоолой, бэсрэг уулс дагалдана.

Зураг 2. Төслийн талбайн районы газрын гадаргын хэвгий буюу налуу (градус)

Байгалийн бүс бүслүүр: Элстэйн жоншны орд нь байгалийн бүс бүслүүрийн хувьд говийн бүсэд хамаарч байна.

Зураг 3. Байгалийн бүс бүслүүрийн зураг

Үнэмлэхүй байрлал

Дундговь аймгийн Өндөршил сум нь нийт 485.2 мян.га нутагтай. Үүнээс 482.7 мян.га хөдөө аж ахуйн эдэлбэр газар, 1.5 га ойн сан, 2.5 мян.га усан сан, зам шугам сүлжээ, тусгай хэрэгцээ, төв суурингийн газар тус тус эзэлдэг.

Харьцангуй байрлал

Дундговь аймгийн зүүн урд хэсэгт, дорноговь аймагтай залгаа буюу хойд хэсэгт говийн бүсэд багтах их говийн бүсийн хэсэгт байрладаг. Сумын нутаг дэвсгэр нь д.т.д 1080-1300 м өргөгдсөн. Хөдөө аж ахуйн эдэлбэр газрын хувьд 99.4% буюу 482.7 мян.га талбай эзэлдэг.

Цаг агаар, уур амьсгал:

Сумын хувьд нарны нийлбэр цацраг жилд дунджаар нутгийн хойд хэсгээр 1400 квт.цаг/м², төв хэсгээр 1400-1500 квт.цаг/м², өмнөд хэсгээр 1500 квт.цаг/м² ба түүнээс дээш байна. Уулын бэл хажуугаар нарны нийлбэр цацрагийн хэмжээ 1250-1350 квт цаг/м² байдаг. Тус сумын хувьд нэг жилд нар гийгүүлийн дундаж хугацаа нутгийн хойд хэсгээр 3000-3100 цаг, төвийн хэсгээр 3100-3200 цаг, өмнөд хэсгээр 3200 ба түүнээс дээш цаг байдаг байна.

Агаарын даралт, салхи

Өндөршил сумын хувьд монголын хамгийн их салхитай байдаг нутаг юм. Энэ нь манай орны хойд ба өмнөд зүгийн агаарын урсгалын хооронд оршдог учраас их салхитай байдаг. Агаарын 1 дүгээр сарын дундаж даралт нутгийн баруун хойд хэсгээр 846-848 гПа, бусад нутгаар 844 - 846гПа. Харин 7 сарын байдлаар 842 - 844 гПа байдаг байна. Салхины хамгийн их хурд 6-8 м/с, салхигүй өдрийн тоо 21, 15 м/с ба түүнээс хүчтэй салхитай өдрийн тоо жилд 30, цасан шуургатай өдрийн тоо жилд 10-аас дээш, явган шуургатай өдрийн тоо

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур эжоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

жилд 10, шороон шуургатай өдрийн тоо жилд 30 байдаг байна. Салхины хамгийн их хурд 40 м/с хүрч байсан.

Тус сумын нутагт агаарын температур ОЖД-аар 1.1-4.7 градусын хооронд хэлбэлздэг байна.

Хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сар агаарын дундаж температур -16.7 градусаас -19.6 градус байхад агаарын үнэмлэхүй хамгийн бага -39.7 градус байна. Хамгийн дулаан 7-р сард агаарын температур 19.9 градусаас 22.3 градус байхад агаарын үнэмлэхүй их температур 2000 оноос хойш 41.3 градусаас буурсан үзүүлэлттэй байна. Аймгийн хэмжээнд агаарын дундаж температур 2.6 градусаар дулаарсан байна. Их хүйтэн өдрийн тоо нийт нутгаар 10 ба түүнээс доош байна. Хүйтрэлгүй үеийн үргэлжлэх хугацаа 110-130 өдөр бол агаарын температурын хоногийн дундаж +100С ба түүнээс дээш байх өдрийн тоо 130-150 өдөр юм.

Хөрсөн бүрхэвч: Судалгааны талбай нь хөрс-газарзүйн мужлалаар Төв Азийн өндөрлөг тал, хотгор, уулт их мужид хамаарна. Энд хур чийг бага, хөрсний органик үлдэгдлийн хэмжээ мөн бага ургамал тачир сийрэг. Төслийн талбайн урд хэсгээр үлдмэл нутаг хөрс, хойд хэсгээр цөлөрхөг хээрийн бор хөрс тархжээ. Үүнд уул, цав толгодоор нь цөлөрхөг хээрийн уулын бор хөрсний 2 төрөл болох цөлөрхөг хээрийн уулын бор хөрс, сайр чулуурхаг цайвар хүрэн хөрс зонхилон тархах ба эдгээр хөрс нь заримдаа эх чулуулгийн илэрц, сайр гуу жалгын хөрстэй бүрдэл үүсгэн тархана. Мөн уулын цайвар хүрэн хөрс ч зурвасхан орж ирнэ. Гадаргадаа дунд зэрэг чулуутай байхаас гадна хааяа чулуурхаг байна.

Ургамлан нөмрөг: Тус төслийн талбай нь ургамлан бүрхэвчээр тачир сийрэг ургамалтай бөгөөд жижиг дэгнүүлт үетэн тархсан байна. Тус орд нь тал хээр, говь хээрийн мужид багтдаг учраас ургамлын хөрсний үеийн зузаан 0.05-0.2м хааяа 0.3м хүрдэг. Тал, хөндий, энгэр, бэл газраар таана, хөмүүл, агь зэрэг говийн шимт ургамал ургахаас гадна шарилж, зангуу, толгодын орой хажуугаар хялгана, хазаар өвс, монгол өвс зонхилж ургана. Бутлаг ургамлаас бор харгана, алтан харгана голлон ургана.

Хүн ам, эдийн засаг, зам харилцаа: Дундговь аймаг Өндөршил сум нь 2011 онд хүн амын улсын нийт тооллогоор нийт 1504 хүн бүртгэгдсэн бөгөөд даруй 10 жилийн хугацаанд 1442 болж буурсан үзүүлэлттэй байна. Тус сум нь засаг захиргааны нийт 3 багтай бөгөөд хүн амын хуваарилалт тэнцүү амьдарч байна.

Дундговь аймгийн Өндөршил сум нь Улаанбаатар хотоос 420 км, аймгийн төвөөс 186 км зайд орших бөгөөд, урд болон зүүн талаараа Дорноговь аймгийн Мандах, Сайхандулаан, Айраг, Даланжаргалан сум, хойд болон баруун талаараа өөрийн аймгийн Баянжаргалан, Гурвансайхан, Өлзийт сумдтай хиллэдэг ба 485.2 мян.га газар нутагтай. Мөн тус сум нь засаг захиргааны анхан шатны нэгж болсон 2 багтай. Мөн Мобиком, Жи-Мобайл, Юнител, Скайтелын үүрэн телефоны нэгдсэн сүлжээ болон шилэн кабель ашиглаж өндөр хурдны интернэтэд холбогдсон.

Сумын газар нутаг дээгүүр Дундговь-Дорноговь-Замын-үүдийг холбосон, Говьсүмбэр-Цагаансуврагыг холбосон шороон замууд дайран өнгөрдөг. Багууд хоорондоо шороон замаар холбогддог зэргээр дэд бүтэц сайн хөгжсөн бүс нутаг юм.

“Скайтимбэр” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

“Скайтимбэр” ХХК-ийн Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт хэрэгжүүлж буй XV-021651 тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрөлтэй элстэй хайлуур жоншны ордыг ашиглахтай холбоотой үйл ажиллагаанаас төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэрийн байгаль орчин түүний бүрдэл хэсгүүд (агаар, газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, газрын хэвлий, ургамлан нөмрөг, амьтны аймаг, гадаргын болон газрын доорх ус), ажилчид болон нутгийн иргэдийн эрүүл мэнд, орон нутгийн нийгэм эдийн засгийн хөгжилд үзүүлж болзошгүй нөлөөллүүд тэдгээрийн хэлбэр, хугацаа, эрчмийг магадлан жагсаах аргаар тодорхойлов.

Хүснэгт 2. Төслийн байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөөр зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд эрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсцын өөрчлөлт			х		х					
Гадаргын урсцын өөрчлөлт			х		х					
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	х				х		х	х		
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	х				х		х	х		
Геологийн тогтцын өөрчлөлт	х				х		х	х		
Зэрлэг амьтдын орон зайн өөрчлөлт		х							х	
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт										
2. Байгалийн нөөц ашиглалт										
Газрын гадаргын нөөц баялаг	х				х				х	
Бэлчээрийн байдал			х		х					
Эрдэс түүхий эдийн нөөц	х				х				х	
Эрчим хүчний нөөц	х				х				х	
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Газрын доорх усны чанар, хэмжээ			х		х					
Гадаргын усны чанар хэмжээ			х		х					
Агаарын бохирдол			х		х					
Хөрсний бохирдол			х		х					
Төслийн үйл ажиллагаанаас ялгарах бохирдуулагч бодис хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх			х		х					
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө		х			х					х
4. Байгалийн өнгө төрх, түүх, соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх	х				х				х	
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	х				х				х	
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх			х		х					
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх			х		х					

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур эжоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөөр зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд эрэг	Бага зэрэг
Археологи, палеонтологийн олдворт нөлөөлөх			x		x					
5. Нийгэмд үзүүлэх нөлөө										
Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх	+				+				+	
Үйлчилгээний салбарын ү/а-нд нөлөөлөх		+			+					+
Хүн амын орлого өөрчлөгдөж, нэмэгдэх	+				+				+	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх			x		x					
6. Эдийн засагт үзүүлэх нөлөө										
Татварын орлого өөрчлөгдөх	+				+					+
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	+				+					+
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох		+			+					+
Ажлын байр нэмэгдэх	+				+					+
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	+				+					+
7. Бусад нөлөөлөл										
Бохир ус хөрсөнд нэвчиж, хөрс ба грунтын усыг бохирдуулах			x		x					
Дүн	14	4	13	0	30	0	3	3	8	7

Төслийн болзошгүй сөрөг болон эерэг нөлөөллийн хэлбэр, хугацаа, эрчмийн үндэслэлийг дараах байдлаар гаргасан болно. Үүнд:

Шууд нөлөөлөл:

- Уурхайн олборлолт үйл ажиллагааны улмаар хөрс хуулах, олборлолт зэргээс хөрсөн бүрхэвч ухагдаж, ургамлан нөмрөг талхаглагдаж урт хугацаанд шууд хүчтэй нөлөөлнө;
- Уурхайн олборлолтын ажлын улмаас геологийн тогтцод, байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх, өөрчлөгдөх болон ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх зэргээр шууд урт хугацаанд дунд зэрэг нөлөөлнө;
- Орон нутгийн орлого, ажлын байр нэмэгдэх зэрэгт төслийн үйл ажиллагаа явагдах хугацаанд болон цаашид эергээр нөлөөлнө;

Шууд бус нөлөөлөл:

- Үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагаанд урт хугацаанд эерэг нөлөөлнө;
- Ордын олборлолтын үйл ажиллагааны үр дүнд дуу чимээ нь шууд бусаар урт хугацаанд сөргөөр нөлөөлнө;

Богино хугацааны нөлөөлөл:

- Төслийн үйл ажиллагааны явцад дуу чимээ тодорхой хугацаагаар ихэснэ.

Хүчтэй нөлөөлөл:

- Болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээ хийх явцад төслийн зүгээс хөрс болон ургамлан, геологийн тогтцод, байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх, өөрчлөгдөх болон

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх зэргээр хүчтэй сөрөг нөлөөлөл үзүүлж байна.

4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Зорилго: Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай шинэчилсэн хуулийн 9-р зүйлд зааснаар Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөө (БОМТ) нь нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, дүйцүүлэн хамгаалал хийх, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан баримт бичиг бөгөөд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ (БОННҮ)-ний салшгүй хэсэг юм. “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ашиглах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Монгол Улсын байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай шинэчилсэн хууль, БОНХАЖ Сайдын 2014 оны 04 дүгээр сарын 10-ны А-117 дугаар тушаалын 4 дүгээр хавсралтын дагуу холбогдох дүрэм журмын шаардлагад нийцүүлж боловсруулав.

Хүснэгт 3. 2023 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал

№	Ажлын нэр	Зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	2 840.0
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	780.0
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний зардал	-
4	Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	150.0
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	400.0
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	1 880.0
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	50.0
Нийт зардал		6 100.0

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх үүднээс дараах арга хэмжээг бид хэрэгжүүлсэн.

Хүснэгт 4. Төслийн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Агаарын чанар									
1	Ил уурхайгаас үүсэх тоосжилт Хорт хийн ялгарал Дуу чимээ шуугиан	Тоос ихээр босох үед усалгаа хийж чийгшүүлэх зэрэг арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх, 10 м/с ээс дээш салхитай үед газар шорооны ажил хийхгүй байх	Шимт болон шимэрхэг хөрсний овоолго, жонш шигших, бутлах, ашиглагдаж буй түр зам, ажилчдын тосгон, техник тоног төхөөрөмжийн орчимд усалгаа хийх	м ³	Үйл ажиллагааны зардал			2023 он	- “Агаарын тухай”, “Агаарын бохирдлын тухай төлбөрийн тухай” хууль MNS 0017-2-3-16:1998 (суурьшлын хэсгүүдэд) - MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага.
		Ашиглагдаж буй замын дагуу тэмдэг тэмдэглэгээ тавих, олон салаа зам гаргахгүй талаар арга хэмжээ авах, ажилчид албан хаагчдад үүрэг өгч байх, хурдны хязгаарыг тогтоож өгөх	Уурхайн зам, ажилчдын кемп	ш	35.0	30	1 050.0	2023 он	
2		Шатах тослох материал хадгалах сав, машин механизмуудын хорт хий ялгаруулалтанд хяналт тавих, засвар үйлчилгээг тогтмол хийж, хорт хийн	Төсөлд ашиглах машин механизм	-	Үйл ажиллагааны зардал			2023 он	

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
		ялгаралтыг стандарт түвшинд барьж байх							
Нийт							1 050.0		
Гадаргын ба газрын доорх усны нөөц									
3	Унд ахуйн ус бохирдох	Төслийн хэрэгжилтийн хугацаанд үерийн уснаас хамгаалах, үерийн усыг чиглүүлэн урсгах далан, суваг, шуудууг бэлтгэх бөгөөд ашиглалтын дараа нөхөн сэргээх, байгалийн голдирол эвдэрсэн тохиолдолд нөхөн сэргээж, унаган төрх байдалд нь ойртуулах, ус үл тогтох нөхцөлийг бий болгох	Гүний худаг	-	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан			2023 он	- MNS 0900: 2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ - Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам
4		Гүний худагт тоолуур тавьж баталгаажуулах	Гүний худаг	-	350.0	1	350.0	2023 он	
Нийт							350.0		
Хөрс, ургамлан бүрхэвч									
5	Хөрсний бүтцэд гарсан өөрчлөлт Хөрс хатуу, шингэн хог	Шимт хөрсний овоолго, үржил шимт хөрсийг хуулах, нөхөн сэргээлтэд ашиглахаар хадгалах,	Хуулсан шимт хөрс	м ³	Үйл ажиллагааны зардал			2023 он	- Газрын тухай хууль - MNS 5916:2008 “Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрсний хуулалт, хадгалалт”

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг		Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
6	хаягдлаар бохирдох	Онц шаардлагатайгаас бусад талбайд үйл ажиллагаа явуулахгүй байх, орчны газар эвдрэхээс аль болох зайлсхийж, автомашин явах зам, зогсох талбайг нарийн тогтоох	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал				2023 он	- MNS 5917:2008 “Уул уурхайн үйлдвэрийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт” стандартууд
		Ашиглагдахаа больсон талбайг хэлбэржүүлэх, нөхөн сэргээлтэд бэлдэж засаж байх	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал				2023 он	
		Засвар үйлчилгээ, шатах тослох материалаар машин техникийг цэнэглэхдээ ШТМ алдагдсан ч хөрсөнд нэвчихээргүй байх аюулгүй ажиллагааны арга хэмжээ авч байх /пелонк дэвсэх, бетондсон талбай бэлтгэх зэрэг/ ШТМ хөрсөнд алдагдсан үед хусаж авах, саармагжуулах, цэвэрлэх арга хэмжээ	Төслийн талбайд	ш	-	-	1 500.0		2023 он	

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
		авах, шаардлагатай багаж материалыг бэлтгэх /элс хайрга, хүрз, ус, саармагжуулагч бодис гэх мэт/							
		Ашиглалтын хугацаанд хөрсөнд хүнд металл, хортой бодисын агууламж зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс илүү илэрвэл саармагжуулах арга хэмжээ авах, бохирдсон хөрсийг хуулж авах арга хэмжээ авах	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал			2023 он	
		Хаягдлын санд байгаа хаягдал чулуулаг болон лагийг саармагжуулах, дээж авч шинжлэх, байгальд өөрийн замаар задрахгүй органик бодис, хүнд металлууд, аюултай бохирдуулах бодис зэргийг саармагжуулах технологийг хэрэглэх	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал			2023 он	
Нийт							1 500.0		
Газрын хэвлий									
7	Газрыг үр ашиггүй, зохисгүй	Онц шаардлагатайгаас бусад талбайд гадаргын хэв шинжид	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал			2023 он	- Газрын тухай хууль - “Газрын тухай” хууль

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	ашигласнаар газрын шим тэжээл буурах	нөлөөлөхгүй байх, үйл ажиллагаа явуулахгүй байх, эвдэгдсэн талбайн бүртгэл явуулах, хяналт тавих, энэ талаарх үүргийг холбогдох ажилтанд өгөх							<ul style="list-style-type: none"> - “Байгаль орчныг хамгаалах ухай” хуул: - “Газрын хэвлийн тухай
		Шимт хөрсний овоолгыг байрлуулах талбайг үер ус, салхины нөлөөлөлд өртөхөөргүй газарт сонгох, талбайн бүртгэлийг хийж байх, талбайг аль болох бага байлгах арга хэмжээ авах	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал		2023 он		
		Хаягдал усны болон лаг шаврын тунгаагуурыг нөхөн сэргээх	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал		2023 он		
8		Уурхайн орчныг тэмдэгжүүлэх, хил хязгаар тогтоох	Төслийн талбайд	га	Үйл ажиллагааны зардал		2023 он		
Нийт									
Нийт дүн								2 840.0	

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2023 оны Уурхайн үйл ажиллагаа явагдах эхэлж буй бөгөөд энэ жилд байгаль орчны суурь төлөв байдлын шинжилгээ хийх, нөхөн сэргээлтийн чиглэл сонгож, төсөл боловсруулах ажил хийгдэх бөгөөд нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө боловсруулах нөхөн сэргээлтийн дэвсгэр зураг хийлгэнэ.

Уурхайн ашиглалтын 2 дах жилээс ил уурхайн нөхөн сэргээлтийг ажлыг эхлүүлэх ба нөхөн сэргээлтийн ажлыг тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөөтэй уялдуулан хийж гүйцэтгэх нь зүйтэй юм.

Энэхүү нөхөн сэргээлтийн ажлын зардлыг байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тооцох шаардлагагүй бөгөөд тухайн жилийн БОМТ батлуулахдаа зардалд тусган оруулах нь зүйтэй юм.

Дундговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын 2023 оны 08-дугаар сарын 160 тоот саналын дагуу “Тэр бум мод” үндэсний хөдөлгөөн, “Дундговь ноогоорууля” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд сумын төвд 500 мод тарьж усалгаа арчилгааг шийдвэрлэхээр үүрэг авсныг хэрэгжүүлж ажиллах болно.

7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах” гэдэг нь төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг хэлнэ.

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг уурхайн 2 дах жилээс хэрэгжүүлж эхлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд 2023 оноос уурхай төсөл хэрэгжиж эхэлж байгаа болно.

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хайлуур жоншны ордын ашиглалтын талбайд ямар нэг барилга байгууламж, айл, айлын өвөлжөө, хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэн шилжүүлэх болон, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ хийгдээгүй болно.

Гэсэн хэдий ч цаашид нүүлгэн шилжүүлэлт нөхөн олговортой холбоотой асуудал гарвал газар болон бусад үл хөдлөх хөрөнгөтэй холбоотой өмчлөх, хуваарилах, бэлэглэх, шилжүүлэх үйл явцыг Монгол улсад дараах хууль тогтоомжуудаар зохицуулна. Үүнд: Үндсэн хууль (1992), Газрын тухай хууль (2002 нэмэлт өөрчлөлт 2017.06.09), Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль (2003, нэмэлт өөрчлөлт 2017.02.02), Иргэний тухай хууль (2002, нэмэлт өөрчлөлт 2017.05.18) зэрэг болно.

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 5. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Археологийн дурсгал	Хэрэв уурхайн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирвэл төрийн холбогдох байгууллагуудад заавал мэдэгдэх ёстой.	Уурхайн ашиглалтын нийт талбайн хэмжээнд	-	Тухайн үед нь шийдэх		Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль /2014 оны 05 сарын 15-ны өдрийн шинэчилсэн найруулга/, Бусад холбогдох салбарын яамнаас гаргасан дүрэм журмууд
2	Палеонтологийн дурсгал							
Нийт дүн						-		

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 6. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Байгалийн давтагдашгүй хүчин зүйл болох	Байгалийн аюул гамшгийн үед авах арга хэмжээний талаар мэдээлэл ажилчдад өгөх, урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж гаргах	Уурхайн нийт ажилчид	1 удаа	Уурхайн үйл ажиллагааны зардалд тусгах		Жилд 1 удаа	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, 2003-(сүүлийн нэмэлт өөрчлөлт 2012.05.17)
2	Галын аюул гарах	Гал түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх, гал түймэр гарсан тохиолдолд түүнийг шуурхай унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бэлэн байлгах;	Галын аюул эрсдэл	Иж бүрэн	Уурхайн үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2023 он	- Гал түймрээс хамгаалах, аж ахуйн нэгж байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм - MNS4244-94 Галын аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага
3	Осол эрсдэл үүсэх	ХАБЭА-г хамгаалах зорилгоор нийт ажилчдад ажлын хувцас, бээлий, малгайгаар хангах.	Уурхайн нийт ажилчид	10 хүн	Уурхайн үйл ажиллагааны зардалд тусгах		Жилд 1 удаа	- MNS ISO 13688:2000, “ХААЭА. Хамгаалалтын хувцас. Ерөнхий шаардлага” - Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
4		Болзошгүй аваар ослын үед яаралтай хэрэглэх анхны тусламжийн багаж хэрэгсэл, эм тариаг бэлэн байлгах	Төслийн талбайд	Иж бүрэн	75.0	150.0	Жилд 1 удаа	
Нийт дүн						150.0		

**“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын
нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах
төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 7. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ахуйн	Хог хаягдлын нэгдсэн цэг тохижуулах ангилан ялгах хогийн сав байршуулах Сумтай хийсэн хог тээрийн гэрээний дагуу хог хаягдлын нэгдсэн хогийн цэгт төвлөрүүлэн сард 1-р удаа сумын төвлөрсөн хогийн цэгт зөөвөрлөн хаях	Хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэнд	кг	400.0	400.0	Хог хаягдлыг зайлуулах Сард 1-2 удаа		Хог хаягдлын тухай хууль
2	Үйлдвэрийн								
3	Шингэн хог хаягдал	Сав газраас бохир усны гэрээ байгуулах	Хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэнд	тн	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2023 он		
4	Хог хаягдлын асуудлын хэмжээнд авч хэрэгжүүлэх	Хог хаягдлын бүртгэл хөтлөх, тайлагнах мэдээг гаргаж хэвших	Хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэнд	Удаа	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2023 он		
Нийт дүн							400.0		

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур жоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хүснэгт 8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэг байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
Агаарын чанар								
1	Агаарын чанар, физик бохирдлыг тодорхойлох зорилгоор CO ₂ , NO ₂ , SO ₂ болон нийт тоос, дуу чимээ зэрэг үзүүлэлтийг тодорхойлох	Ил уурхайн салхины чиглэл доор- 1 цэг	2023 он	Жилд 1 удаа	73,000.0	73,000.0	-	MNS 4585:2016
Хөрсөн бүрхэвч								
2	Хөрсний хүнд металлын зарим элементүүд (Pb, Zn, Cd, Cr, Ni, Co)-ийг тодорхойлох	Ил уурхайн ойролцоо - 1 цэг	2023 он	Жилд 1 удаа	65,000.0	65,000.0	-	MNS 5850:2019
Усны чанар								
3	Усны чанарын үндсэн үзүүлэлт болон анион, катион, хүнд металл	Унд, ахуйн хэрэглээний худгаас -1 цэг	2023 он	Жилд 1 удаа	50,000.0	50,000.0	-	MNS 0900:2018
Амьтны аймаг								
4	Амьтны ажиглалт судалгаа, мониторинг хийх	Төслийн талбай болон ойр орчмын өндөрлөг цэгт	2023 он	Жилд 2 удаа	300,000	600,000	-	Биологийн хүрээлэнгийн баталсан арга зүй, ажиглалт бүртгэл
Ургамлан бүрхэвч								
4	Ургамлын мониторинг хийх	Төслийн байгууламжийн талбай дахь судалгааны цэг Төслийн талбайд ойр орших ургамлын бүлгэмдлийн хяналтын цэг	2023 он	Жилд 2 удаа	300,000	600,000	-	Баталсан арга зүй
Нийт						1 388,000.0		

13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 9. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2023 он				
			Сар	Сар	Сар		
1	2	3	4	5	6	7	
1	Орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг харилцан тохиролцож шийдвэрлэж байх	Тохиролцох	7	-	-	Уурхайн удирдлага	-
2	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10 ¹ болон БО-ны ерөнхий үнэлгээний шаардлагын дагуу Байгаль орчны аудит хийлгэх.	Гэрээний үнийн дүнгээр			10-р сар	Уурхайн удирдлага	-
3	Усны нөөц ашигласны төлбөр төлөх	Үйл ажиллагааны зардал			10-р сар	Уурхайн удирдлага	-
4	Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулах	Үйл ажиллагааны зардал			10-р сар	Уурхайн удирдлага	-
5	Эвдэгдсэн талбайн хэмжээг мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хэмжүүлэх	Үйл ажиллагааны зардал		8-р сар		Уурхайн удирдлага	-
6	Нөхөн сэргээлтийн дэвсгэр зураг хийлгэх.	Үйл ажиллагааны зардал		9-р сар		Уурхайн удирдлага	-
	Нийт	-					

“Скайтимбер” ХХК-ний хэрэгжүүлж буй Дундговь аймгийн Өндөршил сумын нутагт орших “Элстэйн” хайлуур эжоншны ордыг ил болон далд аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 10. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацаа	Тайлагнах зардал, мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/а жилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1	Харьяа байгаль орчны газарт тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг хүргүүлэх.	Хэвлэмэл	2023 онд Байгаль орчны чиглэл эр хэрэгжүүлсэн ажлын тухай	Жил бүрийн 11-р сард	50.0	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Нийслэлийн байгаль орчны газарт
Нийт дүн					50.0		